

**PROTOCOL MARC
D'ACTUACIONS
EN CASOS D'ABUSOS
SEXUALS I ALTRES
MALTRACTAMENTS
GREUS A MENORS**

Setembre 2006

ÍNDEX

■ 1. Introducció	5
■ 2. Principis generals d'actuació	7
■ 3. Descripció de situacions	9
■ 4. Actuacions davant dels abusos sexuals o els maltractaments greus des dels diferents àmbits	10
4.1. Departament d'Educació	10
4.2. Departament de Salut	11
4.3. Departament d'Acció Social i Ciutadania	12
4.4. Fiscalia del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya	13
4.5. Mossos d'Esquadra / Policia	14
4.6. Administració de Justícia	15
4.7. Institut de Medicina Legal de Catalunya	16
4.8. Equips d'assessorament tècnic penal	17
■ 5. Recomanacions i propostes	19
■ 6. Seguiment del protocol	20
■ Annex 1: Diagrama del circuit d'actuació en caso de certesa d'abusos sexuals i maltractaments greus	23
■ Annex 2: Definició i tipologia dels maltractaments infantils	24

1. Introducció

Al llarg dels darrers anys ha augmentat notablement la detecció d'abusos i altres maltractaments a menors d'edat (0-18 anys segons la Convenció dels Drets dels Infants de 1989). La creixent exigència de la necessitat de protegir els menors per part de les institucions i la conscienciació cada dia més gran de tots els sectors de la societat han contribuït sens dubte a una major visibilitat d'aquest greu problema.

Aquesta més gran capacitat de detecció ha anat acompanyada de la creació d'un significatiu nombre de programes i serveis especialitzats que han ajudat a minorar l'impacte negatiu que aquests casos tenen sobre els infants, i en ocasions, sobre llurs famílies. És aquesta més gran especialització i multiplicació de programes el que va induir a diverses institucions públiques de Catalunya a impulsar un protocol bàsic d'actuacions en abusos sexuals i altres maltractaments greus a menors, el qual es plantejà respondre a la necessitat de reforçar una coordinació institucional el més eficaç possible, especialment en aquelles intervencions adreçades a atendre el menor i a evitar les conseqüències de la victimització secundària. Des que l'any 1999 se signà el primer protocol corresponent a la demarcació de Barcelona, amb participació de totes les institucions implicades coordinades des del Síndic de Greuges de Catalunya, totes les demarcacions territorials han impulsat un protocol propi que ha comptat amb el suport institucional necessari.

La complexitat del fenomen, la constatació recent de les deficiències d'alguns aspectes del sistema de protecció i l'experiència assolida al llarg d'aquest temps justifiquen la necessitat d'impulsar un nou protocol marc d'abast territorial català que totes les institucions es comprometin a subscriure i seguir-ne l'aplicació. Aquesta mateixa complexitat explica la necessitat d'incorporar en la signatura d'aquest Protocol marc, i a diferència dels protocols anteriors, institucions com el Departament d'Educació i el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, les quals s'afegeixen a la Fiscalia del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, la Delegació del Govern a Catalunya i els Departaments de Justícia, Interior, Relacions institucionals i participació, Salut i Acció Social i Ciutadania de la Generalitat de Catalunya, juntament amb el Síndic de Greuges, promotor del document.

La finalitat del Protocol és assegurar una coordinació eficaç entre les diferents institucions implicades i afavorir, sense minva de les garanties processals, assistencials i de protecció, que les actuacions que es duguin a terme amb l'infant siguin només aquelles estrictament necessàries per tal d'evitar la repetició de diligències que puguin afectar la seva situació emocional.

Aquest Protocol marc, centrat en les actuacions davant les sospites o la certesa de diagnòstic de casos d'abús sexual o maltractament greu als menors, exclou expressament aquelles situacions que poden ser considerades de "risc social" i que, generalment, requereixen de la intervenció de la xarxa primària de serveis socials i de circuits relacionals entre institucions diferents dels casos en els quals és necessària un intervenció més urgent. L'exclusió d'aquestes situacions de "risc social" d'aquest Protocol no suposa en cap cas la seva desvaloració, sinó que és únicament conseqüència de la necessitat d'acotar i precisar en aquest document les actuacions de les institucions en els casos de certesa o de sospita fonamentada. De la mateixa manera, les institucions signants d'aquest protocol reconeixen la necessitat, cada vegada més evident, de desenvolupar eficaçment estratègies encaminades a la prevenció de les situacions d'abús sexual i maltractament. Aquest document, tot i no tractar-les específicament, en vol assenyalar la importància i la necessitat que totes les institucions s'aboquin en la tasca preventiva.

Igualment, aquest Protocol marc, tot i reconèixer-ne l'existència, no pretén descriure amb detall els diferents tipus de maltractaments. En tractar-se d'un document marc, deixa en mans de l'experiència dels diferents professionals l'adaptació concreta del protocol a les diferents circumstàncies i formes d'abús sexual i maltractament greu dels menors. Aquest Protocol marc ha de poder esdevenir un document de referència que, a més de ser seguit per les diferents institucions, serveixi de punt de partida per a l'elaboració de protocols específics interns de cada institució i de relació entre institucions, protocols que hauran de fer-se compatibles amb aquest document marc. Així mateix, les possibles especificitats de cada demarcació territorial caldrà que siguin coherents amb allò que estableix aquest protocol marc.

2. Principis generals d'actuació

Aquest protocol d'actuació pretén que les actuacions de les diferents institucions i dels seus professionals respectin els següents principis i criteris:

- Actuar sempre garantint l'interès superior del menor i protegint els seus drets com a víctima.
- Intervenir de manera coordinada, seguint pautes compartides i mútuament acceptades com a vàlides.
- Prestar atenció de manera immediata i àgil, evitant demores en la intervenció i sempre que sigui possible des dels serveis més propers.
- Posar especial atenció als processos de detecció i comunicació de les situacions d'abús sexual o maltractament, per la qual cosa és essencial la implicació i la intervenció dels professionals que treballen en primera línia. Un cop detectat el cas, caldrà assegurar la protecció i el seguiment posterior de l'infant.
- Cercar la intervenció mínima necessària, evitant el maltractament institucional generat per la reiteració d'actuacions o la seva pràctica en condicions poc adequades.
- Assegurar les garanties processals de les actuacions que es realitzin amb el menor amb l'objectiu d'evitar possibles reiteracions d'actuacions que puguin perjudicar-lo.

Així mateix, és important recordar que, tal com es recull en el nostre ordenament jurídic, totes les persones i/o institucions tenen l'obligació de comunicar a les autoritats competents aquelles situacions que comportin un risc per al menor o el seu desemparament. Especialment explícit és l'article 25.3. de la Llei 8/1995, de 27 de juliol, d'atenció i protecció dels infants i els adolescents:

“Els infants i els adolescents que pateixen maltractaments físics o psíquics han de rebre protecció especial de caràcter sanitari, assistencial i cautelar urgent segons que hom requereixi en cada cas, i s’han de responsabilitzar a aquests efectes les administracions públiques implicades”.

De la mateixa manera, l’art. 2.3 de la Llei 37/1991, de 30 de desembre, sobre mesures de protecció dels menors desemparats i de l’adopció; i l’art. 11.e del Decret 279/2006, de 4 de juliol, sobre drets i deures de l’alumnat i regulació de la convivència en els centres educatius no universitaris de Catalunya, reforcen el principi d’implicació i col·laboració institucional.

3. Descripció de situacions

L’experiència acumulada pels professionals permet diferenciar dos grans grups de situacions:

1. Situacions de **sospita fonamentada** d’abús sexual o de maltractament greu, en les quals, tot i els indicadors detectats, el diagnòstic no permet confirmar en aquesta primera valoració la certesa de maltractaments i en les quals, sens perjudici de l’eventual intervenció penal, esdevé necessària la protecció immediata del menor.
2. Situacions **greus i amb certesa de diagnòstic**. Són situacions en les quals el professional que atén un menor comprova que hi ha indicadors evidents que una altra persona n’ha abusat o l’ha maltractat greument. Aquesta situació inevitablement comportarà la intervenció del sistema protector i del sistema penal des de l’inici i la protecció immediata de l’infant.

Aquestes dues situacions poden, lògicament, presentar-se sota formes molt diverses. En ambdós conjunts de situacions, però, caldrà assegurar la presència dels professionals adequats i els circuits que permetin d’una manera eficaç assegurar la protecció del menor, dotar de validesa processal el procediment i evitar processos innecessaris de repetició d’exploracions al menor. En ambdós casos cal també assegurar la immediatesa en la intervenció.

4. Actuacions davant dels abusos sexuals o els maltractaments greus des dels diferents àmbits

En els següents subapartats es descriuen les actuacions que ha de desenvolupar cadascuna de les institucions implicades davant de situacions d'abusos sexuals o maltractaments greus a menors. Per a aquelles institucions per a les quals té sentit distingir entre actuacions en cas de sospita i en cas de certesa, el Protocol descriu aquesta diferència. El Protocol defineix els circuits entre les institucions amb competència en aquesta qüestió. Cal destacar que el protocol no distingeix entre els diferents equips o serveis de cada institució. En fixa la competència de cadascuna i deixa en mans de cada administració la seva organització interna.

■ 4.1. Departament d'Educació

La importància d'aquest àmbit es fa palesa en el fet que tota la població infantil entre els 3 i els 16 anys està escolaritzada. D'aquesta manera, l'escola esdevé una institució clau en la prevenció i la detecció de possibles situacions de maltractament infantil. És important, doncs, que totes les persones que formen part de la institució escolar, incloent-hi els professionals del primer cicle de l'educació infantil, coneguin les formes de detecció dels maltractaments, així com els canals de denúncia.

1. Sospita. Quan el centre educatiu té sospites d'un possible maltractament o abús sexual sobre un infant, la direcció ho comunicarà a la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA) i a la Fiscalia de Menors.

2. Certesa d'abús o maltractament. Quan hi hagi la certesa de l'existència de maltractament o abús sexual sobre un infant, el centre es posarà immediatament en contacte amb l'hospital de referència de la zona per tal de prendre les mesures que correspongui. Es tracti o no d'una situació d'urgència hospitalària, el centre ho comunicarà simultàniament a la DGAIA i a la Fiscalia de Menors o al jutjat de guàrdia.

El centre educatiu informarà la família del menor de les actuacions que s'estiguin realitzant.

■ 4.2. Departament de Salut

El Departament de Salut té un paper doble en els casos d'abusos sexuals i maltractaments a menors. D'una banda, té responsabilitat en el primer nivell de detecció, el qual pot tenir lloc en centres d'assistència primària, hospitals, etc. D'altra banda, compta amb serveis especialitzats que –en coordinació amb els professionals de la medicina forense– són determinants per a diagnosticar amb encert les diferents situacions i distingir les sospites de les certes.

1. Sospita. Quan des de qualsevol servei sanitari se sospita de l'existència de possibles maltractaments o abusos sexuals, s'ha de comunicar immediatament a la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA) i a Fiscalia. La DGAIA orientarà el tipus d'acció que s'haurà de dur a terme per tal que l'infant quedi protegit de posteriors maltractaments.

2. Certesa d'abús o maltractament. Quan hi hagi certesa diagnòstica d'abús o maltractament es derivarà el cas a l'hospital de referència. L'hospital de referència presentarà la corresponent denúncia al jutjat, informarà a Fiscalia i ho comunicarà a la DGAIA. Totes les comunicacions es faran per la via més ràpida possible i fent constar la urgència.

En casos d'agressió sexual és indispensable el reconeixement conjunt pel metge del Servei d'urgències de l'hospital de referència i el metge forense.

Tant en cas de sospita com de certesa, l'hospital s'assegurarà de no donar l'alta a l'infant fins assegurar-ne la seva protecció.

■ 4.3. Departament d'Acció Social i Ciutadania

El Departament d'Acció Social i Ciutadania, especialment la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA) és, sens dubte, la institució central dels circuits de relacions institucionals. Si bé la responsabilitat de totes les institucions és innegable, de la coordinació interinstitucional que ha de dur a terme la DGAIA depèn en bona mesura l'eficàcia en els processos de detecció i diagnòstic i l'encert de les mesures protectores que cal adoptar en cas necessari.

En l'exercici de les seves funcions la DGAIA, sol·licitarà, si escau, la col·laboració dels serveis sanitaris, socials, educatius i policials, els quals hauran de cooperar i facilitar-ne la intervenció. Així mateix, proporcionaran tota la informació que tinguin sobre l'infant, mitjançant els corresponents informes, amb l'objectiu de tenir tots els elements necessaris per a valorar quina és la seva situació.

1. Sospita. La Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència, (DGAIA), valorarà els indicis o la informació que li arribi i, si escau, establirà les mesures de protecció necessàries en aquells casos en els quals el nucli familiar no té capacitat per a garantir aquesta protecció. Assumirà la decisió d'enviar el menor a una exploració, física o psicològica, a l'hospital de referència.

2. Certesa d'abús o maltractament. Valorarà si l'entorn familiar garanteix la protecció de l'infant i, si cal, n'assumirà la tutela i disposarà el recurs més apropiat a les necessitats i la situació de l'infant.

Quan sigui necessari per raons de seguretat, per fer efectiva aquesta protecció sol·licitarà la intervenció dels Mossos d'Esquadra, els quals donaran el suport necessari per a dur a terme les actuacions oportunes per a l'ingrés en un centre o l'acollida familiar.

Trametrà la denúncia al jutjat quan cap altre servei o institució l'hagi tramès. Totes les comunicacions es faran per la via més ràpida possible i fent constar la urgència.

■ 4.4. Fiscalia del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya

El Ministeri Fiscal vetllarà per l'aplicació de totes les normes que regulen la intervenció del menor com a víctima en el procés penal (ordinari o de justícia juvenil), evitarà totes les diligències en les quals es requereixi la intervenció del menor en el procés penal (o de justícia juvenil) i evitarà totes les diligències en les quals es requereixi la intervenció del menor quan siguin repetitives, supèrflues o prescindibles, per tal d'evitar-li situacions traumàtiques i preservar-li el dret a la intimitat. També com a instructor en justícia juvenil, intentarà promocionar les proves preconstituïdes de declaracions de menors víctimes per tal d'evitar la seva assistència a judici.

1. Sospita. La Fiscalia té la facultat d'investigar aquells fets que li han estat denunciats directament abans de presentar la denúncia corresponent davant del jutjat o acordar l'arxivament de les diligències si no s'aprecia l'existència de delictes o falta.

2. Certesa d'abús o maltractament. La Fiscalia té l'obligació de posar en coneixement del jutjat competent l'existència de qualsevol situació de possible maltractament o abús sexual. En funció de la urgència del cas, pot sol·licitar al jutge instructor les mesures que consideri necessàries pel que fa a la guarda del menor, sens perjudici de posar de forma immediata el cas en coneixement de la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència perquè adopti la resolució que consideri convenient per al menor.

■ 4.5. Mossos d'Esquadra / Policia

Si arriba als cossos policials la sol·licitud d'investigació per part d'un òrgan judicial o de la Fiscalia, s'haurà de portar a terme la investigació policial i judicial que es coordinarà amb les altres instàncies, i limitar les actuacions amb el menor a les que siguin estrictament necessàries. En tots els casos se seguiran les instruccions concretes ordenades per l'autoritat judicial o fiscal.

Si les actuacions s'inicien en la mateixa institució, no es pren declaració al menor si:

- Pateix una greu afectació com a víctima, i en aquest cas s'haurà de posposar la declaració a la recuperació psicològica del menor.
- Hi ha una denúncia d'un/a professional.
- Hi ha suficients indicis provats de l'abús o el maltractament.
- Les proves es poden obtenir d'una altra manera.
- La víctima és menor de 8 anys.

No es pren declaració en tots aquests casos, sempre que les dades aportades a la investigació policial siguin suficients i no sigui necessari ampliar-les amb la declaració del menor.

Es prendrà declaració al menor quan la víctima acudeixi sola o acompanyada a fer la denúncia a la comissaria i no es produeixi cap dels supòsits de l'apartat anterior.

En els casos en què la policia sigui la primera instància per denunciar un afer d'abusos sexuals i altres maltractaments a menors, aquesta institució garantirà, quan sigui necessari, i amb la finalitat de neutralitzar la situació de risc en què es pugui trobar el menor:

- La derivació als serveis sanitaris de referència.
- La comunicació a la DGAIÀ, així com també la coordinació que correspongui.
- La comunicació a l'autoritat judicial corresponent i la coordinació amb el metge forense en cas de ser necessària l'exploració física del menor.

■ 4.6. Administració de Justícia

Els signants del Protocol són conscients que no es poden donar instruccions ni limitar les actuacions processals dels jutges i els magistrats, de conformitat amb allò que disposin les normes processals.

En conseqüència, mentre no es produeixi cap modificació legal, el contingut d'aquest capítol únicament es pot considerar com a simple proposta de bones pràctiques, sens perjudici de la independència de cada jutge i magistrat, tant en la instrucció com en la celebració del judici oral.

Fase d'instrucció judicial

En les situacions d'abús o maltractament recent, després del reconeixement forense conjunt amb el metge de guàrdia al centre sanitari, el jutjat al qual correspongui la tramitació de les diligències ha de recollir la declaració del menor al més aviat possible.

El jutge vetllarà perquè el menor d'edat que hagi de prestar testimoni ho faci en les condicions físiques (espai) i amb la preparació psicològica adequades, demanant els informes tècnics que calgui.

Com a principi general, s'asseguraran les garanties processals de les actuacions que es realitzin amb el menor amb l'objectiu d'evitar possibles reiteracions d'actuacions que puguin perjudicar-lo.

Quan el jutge d'Instrucció ho estimi necessari per a l'adequada protecció dels interessos del menor podrà designar una persona que defensi els interessos del menor davant totes les institucions públiques.

Fase de judici oral

Es procurarà que les declaracions que, si escaigués, haguessin de fer els menors (especialment si són menors de 8 anys) es realitzin en espais físics adequats i amb l'assistència psicològica adient, utilitzant els mitjans tècnics o audiovisuals de comunicació que facin possible la prova.

Sempre que sigui possible s'evitarà la confrontació amb l'inculpat. El tribunal valorarà el dictamen pericial demanat a aquest efecte.

■ 4.7. Institut de Medicina Legal de Catalunya

El Servei d'urgència de l'hospital o ambulatori comunicarà de forma immediata al jutjat de guàrdia l'existència d'una agressió sexual o d'un maltractament (agut o crònic). En els casos de valoracions més extenses (sospita) es posarà en coneixement del jutjat de guàrdia tan aviat hi hagi certesa diagnòstica, sense esperar a l'elaboració d'informe o finalitzar el tractament terapèutic que es pugui estar duent a terme amb el menor.

En cas d'agressió sexual és indispensable el reconeixement conjunt pel metge del Servei d'urgències de l'hospital de referència i el metge forense.

En altres situacions caldrà la valoració judicial i/o fiscal per a l'actuació immediata del metge forense.

El seguiment evolutiu i valoració de seqüeles serà realitzat per metges forenses de l'Institut de Medicina Legal de Catalunya, en coordinació amb el metge de referència de l'infant. Les seqüeles psíquiques derivades del delictes seran valorades per l'equip pericial (metges forenses o EAT penal) que hagin iniciat (o hagin fet) l'estudi psicològic del menor, llevat que el jutge o tribunal disposin una altra cosa.

En cas de mort es derivarà al Servei de patologia forense de l'IMLC per practicar l'autòpsia i proves complementàries precises per aclarir la causa i circumstàncies de la mort. És molt útil, per a la valoració medico-forense, disposar de la història clínica o informe mèdic de l'atenció practicada a l'infant a l'hospital.

■ 4.8. Equips d'assessorament tècnic penal

Intervenien en les situacions de certesa d'abús o maltractament a requeriment de l'autoritat judicial, amb l'objecte de minimitzar l'efecte negatiu que pot tenir per a un menor el pas per la instància judicial i la victimització secundària.

Aquests maltractaments poden ser recents o pot haver transcorregut un temps des dels fets a la denúncia, amb multiplicitat d'intervencions de serveis i la repetició de l'explicació dels fets per part del menor.

Seria desitjable que tota declaració d'un menor de 13 anys es realitzés mitjançant el Programa de suport psicològic a l'exploració judicial, per tal d'evitar la victimització secundària i per no malmetre el testimoni del menor al llarg del temps amb les garanties processals adequades perquè

es pogués considerar una prova preconstituïda. L'interrogatori del menor podria ser enregistrat amb imatge i so per funcionaris policials que custodiarien i farien les còpies necessàries de l'enregistrament si fos pertinent.

Cal contemplar incorporar la preparació psicològica i emocional del menor per a l'exploració amb una entrevista prèvia amb els pares o els tutors i una presentació dels professionals amb el menor, abans de l'aplicació del Programa de suport a l'exploració judicial.

Aquesta pràctica és recomanable sempre amb menors de fins a 13 anys d'edat. Amb els més grans, fins a la majoria d'edat, s'hauria de fer una comprovació prèvia de la seva afectació, del seu estat emocional, possibilitats de declaració, etc. En tots els casos es compliran les instruccions concretes donades per l'autoritat judicial.

5. Recomanacions i propostes

- Caldrà assegurar que els procediments on les víctimes o els testimonis siguin menors no pateixin dilacions innecessàries.
- En els casos que sigui possible s'haurien d'aplicar els judicis ràpids.
- El llenguatge utilitzat i els aspectes formals s'haurien d'adaptar a l'edat i a les característiques personals del menor.
- Per preservar la intimitat del menor, s'hauria d'assenyalar el judici a primera hora.
- S'hauria de facilitar l'assistència a la víctima i als seus familiars, els quals se'ls pots derivar a l'Oficina d'Atenció a la Víctima.
- Totes les institucions implicades han d'impulsar la formació especialitzada dels professionals que intervenen amb menors. Aquests professionals haurien de tenir experiència i formació especialitzada acreditades.
- Els òrgans competents de l'Administració han de facilitar els mitjans oportuns per facilitar el compliment de les recomanacions i garantir l'eficàcia del protocol.
- La Comissió de Seguiment d'aquest Protocol hauria de reunir-se de forma periòdica, i com a mínim de forma anual.
- Caldria disposar d'un registre unificat de maltractaments i abusos a menors amb l'objectiu d'assegurar la informació necessària a totes les institucions i millorar l'eficàcia en el procés de detecció de casos i per disposar d'una estadística dels maltractaments.

6. Seguiment del protocol

Amb l'objectiu de revisar i avaluar l'aplicació i el grau d'efectivitat d'aquest Protocol, es constituirà una comissió de seguiment, coordinada pel Síndic de Greuges, en la qual hi haurà representants de totes les institucions signants. Aquesta comissió es reunirà com a mínim un cop a l'any.

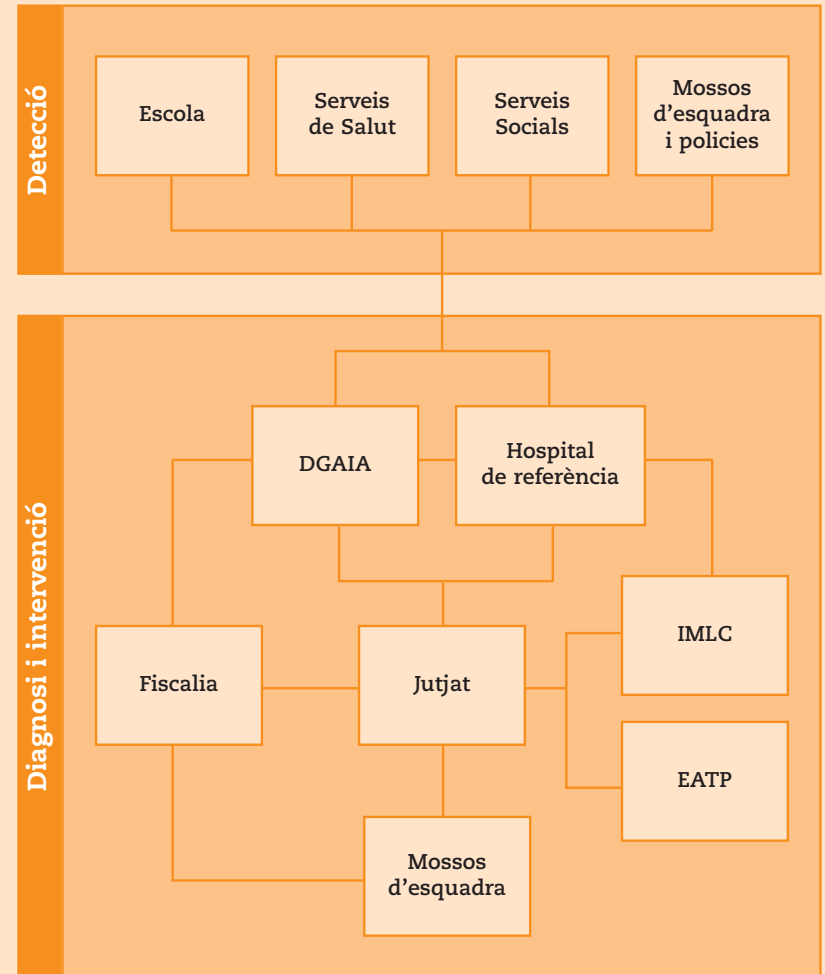
El Departament d'Acció Social i Ciutadania actualitzarà o posarà en marxa les corresponents comissions interdepartamentals i territorials de treball, així com els necessaris grups tècnics, amb la finalitat de garantir la coordinació efectiva de les actuacions, elaborar i revisar els documents i les pautes i els circuits de funcionament. També informarà com a mínim un cop l'any a la comissió de seguiment sobre l'aplicació dels diferents protocols.

Aquest Protocol s'estableix com a document marc que substitueix el protocol signat a Barcelona l'any 1999. Amb l'objectiu d'adaptar aquest Protocol marc a les característiques de cada territori, les institucions presents en les diferents demarcacions prendran com a base aquest document per a elaborar protocols d'actuacions que s'adeqüin a les característiques del seu territori.

Signen aquest Protocol marc d'actuacions en casos d'abusos sexuals i altres maltractaments greus a menors:

- Excm. Sr. Joan Rangel, delegat del Govern de l'Estat a Catalunya
- Excma. Sra. M. Eugènia Alegret, presidenta del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya
- Excm. Sr. José M. Mena Álvarez, fiscal en cap del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya
- Hble. Sr. Josep M. Vallès, conseller de Justícia
- Hble. Sra. Montserrat Tura, consellera d'Interior
- Hble. Sr. Joan Manuel del Pozo, conseller d'Educació i Universitats
- Hble. Sra. Marina Geli, consellera de Salut
- Hble. Sra. Carme Figueras, consellera de Benestar i Família
- Sr. Rafael Ribó, síndic de greuges de Catalunya

Annex 1:
Diagrama del circuit d'actuació en caso de certesa
d'abusos sexuals i maltractaments greus

Annex 2: Definició i tipologia dels maltractaments infantils

Un infant és maltractat quan és objecte de violència, física, psíquica, i/o sexual, de fet i/o per omissió, per part de les persones o institucions de les quals depèn en el seu correcte desenvolupament o per part de qualsevol altre persona.

Podem distingir diversos tipus de maltractaments :

- **Maltractament físic :**

És qualsevol acció no accidental per part dels pares o de les persones que en tenen cura dels infants que els provoqui danys físics o malalties.

- **Maltractament per negligència i abandonament**

Són aquelles situacions en les quals les necessitats bàsiques de l'infant (físiques, socials i psicològiques) no són ateses de manera temporal o permanent, per cap dels membres del grup on conviu (alimentació, higiene, atenció mèdica, educació, vestit, vigilància, seguretat).

- **Maltractament psicològic o emocional**

És aquella situació crònica en la qual les persones adultes responsables de l'infant, amb actuacions o privacions, li provoquen sentiments negatius envers la pròpia autoestima i li limiten les iniciatives que té (menyspreu continuat, refús verbal, insult, intimidació, discriminació...)

- **Maltractament sexual**

És aquella situació en la qual un infant o adolescent és utilitzat per satisfer els desitjos sexuals de l'adult, ja sigui presenciant o participant en activitats sexuals que violen els tabús socials i legals de la societat i que ell no comprèn o per a les quals no està preparat d'acord amb el seu

desenvolupament i que, per tant, no hi pot donar el consentiment (incest, violació, tocaments, seducció verbal, masturbació en presència d'un menor, pornografia, ...)

- **Maltractament prenatal**

Es produeix quan una dona en procés de gestació no té cura, de forma conscient o inconscient, de les atencions que demana el seu estat, amb risc de perjudicar el fetus.

- **Submissió química - farmacèutica**

És aquella situació en la que es sotmet a l'infant a qualsevol tipus de drogues, sense necessitat mèdica, que l'incapacita per al desenvolupament de l'autonomia, la resistència o el control.

Pot ser causat per l'anomenada Síndrome de Münchhausen per poders que es dona quan per part dels pares o les persones cuidadores se simulen malalties a l'infant, se'l sotmet a contínues exploracions mèdiques o a ingressos hospitalaris, al·legant símptomes ficticis o generats de manera activa pel propi adult.

- **Maltractament institucional**

S'entén per maltractament institucional qualsevol legislació, procediment, actuació o ommissió procedent dels poders públics o bé derivada de l'actuació individual del professional relacionada directament o indirectament amb el món de l'infant que pot generar situacions, per acció i/o ommissió que impedeixin el millor desenvolupament dels infants i dels joves.

- **Explotació laboral**

Situació en la que s'utilitza un infant en edat no laboral per a treballs on s'obtingui qualsevol tipus de guany. Pot anar des de la duresa física fins a l'utilització passiva o activa per a la mendicitat.

- **Explotació sexual**

Es dona quan l'infant és obligat o induït a activitats de prostitució i/o pornografia.

Aquest Protocol va ser signat a Barcelona, el dia 13 de setembre de 2006, pels màxims responsables de les següents institucions i administracions:

- Delegació del Govern de l'Estat a Catalunya Presidència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya
- Fiscalia en cap del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya Departament de Justícia, Generalitat de Catalunya
- Departament d'Interior, Generalitat de Catalunya
- Departament d'Educació i Universitats, Generalitat de Catalunya
- Departament de Salut, Generalitat de Catalunya
- Departament de Benestar i Família, Generalitat de Catalunya
Sindic de Greuges de Catalunya

